

Бодик О.П.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології
Маріупольський державний університет

«ФІНАНСОВИЙ ГЕНІЙ» ФРЕНКА КАУПЕРВУДА ЯК РЕАЛІСТИЧНА «МОДЕЛЬ УСПІХУ» В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТОРІЧЧЯ

***Анотація.** У статті проведено художньо-психологічний аналіз моделі особистості («модель успіху») Френка Каупервуда, головного героя «Трилогії бажання» Теодора Драйзера, а саме типу «фінансового генія» як складової цієї багатогранної системи. Досліджено впливи ідей і вчень Ф. Ніцше, Р. Емерсона на філософсько-естетичну та морально-психологічну світоглядні системи американського митця, що сприяли створенню образу головного героя трилогії.*

***Ключові слова:** Т. Драйзер, «Трилогія бажання», художня модель особистості, «фінансовий геній» Ф. Каупервуда, «філософія успіху», воля до влади, надлюдина, індивідуалізм.*

***Bodyk O.** «Financial genius» Frank Cowperwood as a realistic «model of success» in American literature of the end of the 19th beginning of the 20th century. The present paper aimed at artistic and psychological analysis of the personality model («model of success») of Frank Cowperwood, the main character of Theodore Dreiser's «The Trilogy of Desire», namely the type of «financial genius» as a component of this multifaceted system. The influences of the ideas and teachings of F. Nietzsche, R. Emerson on the philosophical-aesthetic and moral-psychological worldview systems of the American artist, which contributed to the creation of the character of the protagonist of the trilogy, has been studied.*

***Key words:** Theodore Dreiser, «The Trilogy of Desire», artistic model of personality, «financial genius» Frank Cowperwood, «philosophy of success», will to power, Übermensch, individualism.*

Сполучені Штати Америки після 1865 року увійшли в історично перехідний період, коли старі цінності руйнувалися, а нові ще не були

сформовані, коли «нова Америка промисловості та фінансів... стала домінувати у всіх сферах життя» [22, с. 75] (тут і далі переклад наш – О. Б.). Настав час авантюристів і злочинців різних категорій, найпристосованіші з яких були сильні, енергійні та вільні від докорів совісті. Вони сміливо йшли до наміченої мети і домагалися її, незважаючи на жодні перешкоди. У цих людях була сильна і генетична пам'ять предків – перших переселенців, багато з яких створювали свої перші статки на новому континенті за допомогою різноманітних злочинів. Нова Америка перестала бути країною індіанців та підкорювачів фронтиру, як зображували її письменники-романтики.

Капіталістична країна, що бурхливо розвивалася, ставала ареною, де численні банки, фінансові корпорації, фондові біржі, які приносили нечувані доходи своїм власникам, різко контрастували з відчайдушною бідністю мас. Теодор Драйзер показав цей процес і в публіцистичних, і в художніх творах, намагаючись у такий спосіб не тільки висловити власну думку, а й привернути увагу до гострих проблем сучасності у новій, капіталістичній Америці.

На початку 1910-х років письменник розпочинає реалізацію одного зі своїх головних творчих задумів: створення широкого епічного полотна – «епопеї про бізнес» [17, с. 356], яку він назвав «Трилогія бажання» (*The Trilogy of Desire*), що складається із трьох романів: «Фінансист» (*The Financier*, 1912), «Титан» (*The Titan*, 1914), «Стоїк» (*The Stoic*, 1947). Тут показано історію сходження на фінансовий Олімп талановитого підприємця Френка Каупервуда, який є генієм у сфері фінансів. Драйзер у властивій йому манері узагальнює історичну дійсність, будуючи розповідь на реальних фактах економічного життя Америки. Письменник детально аналізує діяльність багатьох фінансових магнатів, вивчає тонкощі банківської справи, а також біографічні відомості найвідоміших мільйонерів Сполучених Штатів. Про знайомство Драйзера із подібними історико-економічними документами говорить факт згадки книги Густава Майерса «Історія великих американських багатств» (*Myers, Gustavus. History of the great American fortunes* (1910)) у публіцистичній прозі письменника [5, с. 180]. З усього цього різноманіття економічних, юридичних та інших фактів митцю, який намагається «створити щось художнє, маючи у своєму розпорядженні необроблену і безладну

дійсність американського життя» [2, т. 2, с. 154], вдається створити знамениту «Трилогію бажання», в основу якої покладена історія життя реального американського трамвайного магната Чарльза Йеркса, яка розповідає не лише про соціальний бік американської дійсності, а й про силу людських пристрастей, які рухають людьми і штовхають їх на найбезрозсудніші та найаморальніші вчинки.

В описуваний час, за словами Т. Драйзера, фінансова система США ще тільки починала складатися: «вся грошова система Сполучених Штатів тоді тільки починала переходити від стану повного хаосу до стану, що віддалено нагадував порядок» [4, с. 37]. Біржова система мала багато прогалин, якими користувалися ті, хто хотів швидко заробити великі статки, не обтяжуючи себе моральними принципами. Таким чином, це був найсприятливіший час для появи різноманітних авантюристів, у тому числі й у фінансовій сфері. Драйзер проілюстрував цей процес на прикладі історії збагачення Френка Каупервуда.

Цей герой – складний і неоднорідний характер. На відміну від популярних в американській літературі «романів успіху», які представляли читачам історію сходження на політичні та фінансові вершини героїв, що незмінно досягали цього завдяки старанності, працелюбності, підприємливості та кмітливості, Драйзер писав «не апологію героя, а, швидше, його викриття» [12, с. 553]. Справді, повісткування про Каупервуда більше нагадує не «романи успіху», а швидше, як стверджує Я. Засурський, «роман протесту», протесту проти «нелюдності Америки монополій» [10, с. 58].

У трилогії постає фінансова та політична система Америки та Європи рубежу століть, письменнику вдалося показати деякі поширені тоді способи збагачення бізнесменів і громадських діячів. Американська нація, на думку Драйзера, розвивалася настільки однобоко, підпорядковуючи всі свої помисли можливості збагачення за будь-яку ціну, що це привело її до моральної деградації і навіть спричинило появу нового типу людей, «до такої міри позбавлених гармонійності, властивої людській натурі, що вони схожі на чудовиськ – на потворну гримасу жадібності» [6, с. 79]. Митець наводить імена відомих американських бізнесменів: Джона Девісона Рокфеллера (*John Davison Rockefeller*), Джейсона Гулда (*Jason Gould*), Рассела Сейджа

(*Russell Sage*), Вільяма Генрі Вандербільта (*William Henry Vanderbilt*), Джеймса Біланда Роджерса (*James Beeland Rogers*), Ендрю Карнегі (*Andrew Carnegie*) та інших. Саме ці люди насправді правлять країною і суспільством, лише згадуючи Конституцію як основний документ Сполучених Штатів, за якою повинен жити кожен американець, яка насправді є недосяжною «мрією», як називає її Драйзер. Для таких людей конституція стає «клаптиком паперу», як називає її письменник у книзі «*Трагічна Америка*».

Френк Каупервуд є певним психологічним типом – типом ділка. Можна стверджувати, за М. Хреновим, що «ціннісні орієнтації кожного типу особистості здатні викликати до життя специфічну субкультуру» [18, с. 194]. Особистості, як герой Драйзера, орієнтовані виключно на підприємницьку діяльність, сприяли появі та розвитку суспільних та економічних явищ, характерних для капіталістичного ладу. Цей тип особистості близький до специфічного психологічного типу людини – міщанина, «орієнтованого на певну підприємницьку діяльність і самовизначається у ній» [там же, с. 199]. Виділений тип особистості вважатиметься універсальним, притаманним західноєвропейській та американській культурам. М. Хренов вважає, що «характеризуючи міщанина і ту субкультуру, що виникає на основі властивій йому ціннісної картини світу, матимемо на увазі не лише психологічний тип особистості, який продемонстрував в інших культурах найбільш зрілі форми актуалізації властивої йому картини світу. Інакше кажучи, йдеться про різновид міщанина, відомого з американської цивілізації...» [там же, с. 195].

Картина світу, що стверджується у міській субкультурі, пов'язана з моральними установками міщанина. Як зауважує В. Зомбарт, у кожному підприємці сидить міщанин [цит. за: 19, с. 183]. Коли йдеться про характерні для цього психологічного типу моральні орієнтири, то вони пов'язуються з його професійною діяльністю, яка представляється йому самоцінною. Те, що вигідне для справи, те моральне для фінансиста, тобто в даному випадку йдеться про утилітарну етику такого психологічного типу особистості.

Каупервуд – неабияка особистість, схильна до впливу бажань, водночас він талановитий бізнесмен, хто керується голосом розуму. На думку Р. Спіллера, «секс, краса, прагнення повелівати і панувати – все

це взаємопов'язане. Чоловік шукає задоволення власних бажань. Він шукає собі партнерку чи партнера; він шукає краси, він шукає влади. Сильні натури найкраще пристосовані для задоволення своїх бажань, вони руйнують слабких, а самі виживають» [13, т. 3, с. 314]. Безсумнівно, Френк Каупервуд не тільки належав до розряду таких сильних особистостей, а й був зразком для багатьох із них, став ідеальним фінансистом, генієм у своїй сфері.

Письменник розповідає історію Каупервуда, починаючи з дитячих років. Він спочатку наділяє свого героя фізичною силою, красою, енергійністю, гострим розумом, чарівністю, здатністю вселяти довіру – людськими якостями, які Каупервуд зберігає до кінця. У цьому сенсі, за слушним зауваженням Ю. Ковальова, «характер Каупервуда статичний і викликає симпатію читача. Якщо говорити про еволюцію образу, то вона буде зосереджена переважно у двох взаємопов'язаних галузях – професійній і моральній» [11, с. 553].

Необхідно зазначити, що майбутня фінансова діяльність молодого Каупервуда була багато в чому визначена, що у позитивістському ключі показує Драйзер. Герой народився у сім'ї, де батько – Генрі Вортінгтон Каупервуд – працював помічником касира у Третньому філадельфійському національному банку. Старший Каупервуд був фінансистом середньої руки, котрий зробив непогану кар'єру, але великим бізнесменом так і не став. Натомість він передав інтерес до фінансової сфери діяльності своєму синові, тож можна стверджувати, що Френк Каупервуд – спадковий фінансист. Крім того, юний Каупервуд різюче відрізнявся від своїх однолітків яскраво вираженими лідерськими якостями та практичним розумом: «політика й економіка приваблювали його з дитинства» [9, с. 5]. Він умів не лише спостерігати за тим, що відбувається навколо, але й аналізувати, про це говорить історія з омаром та каракатицею.

Френк Каупервуд із дитинства цікавився фінансовою діяльністю батька, який у суботу охоче брав сина на роботу і пояснював те, що там відбувалося. Вже в п'ятнадцять років молодший Каупервуд мав «досить повне уявлення про фінансову систему Америки» [9, с. 9], він був «фінансистом за своєю природою і все пов'язане із цим важким мистецтвом схоплював також, як поет схоплює найтонші переживання» [там же, с. 10]. В даному випадку доцільно говорити про

своєрідну геніальність Френка Каупервуда. Він, як художник Юджин Вітла у романі «Геній», вважав себе швидше людиною-творцем, ніж звичайним фінансистом. У цьому вся виявлялася особлива, властива лише Каупервуду, фінансова геніальність. Френк був фінансистом «від Бога», він творив у цій галузі, творив, збагачував свій статок. Жодна невдача не могла спонукати Каупервуда на рішення про відмову від фінансової діяльності. Ні суд, ні тюремне ув'язнення, ні вигнання з Філадельфії та Чикаго, ні банкрутство внаслідок пожежі Чикаго – ніщо не могло змусити Каупервуда відмовитися від обраної ним справи. Бізнес був справою всього життя, у ньому він бачив сенс свого існування. Причому герой не був одержимий ідеєю накопичення багатств заради самого накопичення, йому подобався ризик, що супроводжував фінансові операції, Каупервуд був своєрідним авантюристом від бізнесу. Його не влаштовувала роль маклера середньої руки, він сам хотів бути фінансистом: «справжньою людиною», який «не може бути знаряддям в руках іншого», «він сам користується такими. Він творить. Він керує» [9, с. 48].

Френк Каупервуд формує цілу філософську систему, у якій чільне місце займає його професійна діяльність. Герой створює у своїй уяві якийсь ілюзорний світ, у якому визначає собі місце «володаря». Він бачить у грошах не самоціль, а засіб комфортного існування та спосіб самоствердження, оскільки фінансова незалежність самого Каупервуда одночасно робить його власником та творцем долі інших людей. Ця мета поступово формується спочатку у підсвідомості героя, а потім осмислюється і на свідомому рівні. Каупервуд починає шлях, який, на його думку, повинен привести його до влади та багатства, одночасно будучи засобом самоствердження власної особистості, усвідомлення своєї винятковості та неординарності.

Таким чином, успішна фінансова діяльність Френка Каупервуда багато в чому визначалася його філософськими уявленнями про будову суспільства і про виняткову роль в історії суспільства. Подібні світоглядні узагальнення мали яскраво виражене еkleктичне коріння. Ідея надособистості, яскравої індивідуальності не є новою у світовій філософській і художній практиці людства.

У цій теорії виявляються дві основні ідеї: ідея сильної, виняткової особистості у протиставленні «натовпу», «надлюдини» та ідея

вседозволеності у досягненні мети. Останнє яскраво проявляється в теорії Н. Макіавеллі. Ідея надлюдини особливо детально висвітлена у філософії Ф. Ніцше. В основних, вихідних своїх поняттях ця теорія – розподіл людей на «звичайних» та «незвичайних» – це перифраз багаторазово та по-різному аргументованої теорії «героїв» та «натовпу».

Труднощі у визначенні міри та характеру впливу вчення Фрідріха Ніцше (1844-1900) на філософсько-естетичну концепцію Драйзера обумовлені тим, що невідомий точний час знайомства письменника із творами Ніцше, як і те, які саме роботи німецького філософа Драйзер зумів вивчити.

Відомо, що у 1908 році друг Драйзера Г. Менкен видає книгу «Філософія Фрідріха Ніцше» (*Mencken, Henry Louis. The Philosophy of Friedrich Nietzsche*) і наступного року надсилає один екземпляр своєї роботи письменнику. Ймовірно, саме з цього часу Драйзер має можливість поповнити свою філософську концепцію й ідеями Ніцше. Можна стверджувати, що Драйзер високо цінував Ніцше, тому що у статті «Життя, мистецтво та Америка» (1917) він ставить його ім'я в один ряд з іменами таких шанованих ним філософів як Герберт Спенсер, Артур Шопенгауер та Іммануїл Кант [4, с. 83].

Здобувши широкий суспільний резонанс у дні драйзерівської юності, філософія Ніцше могла й опосередковано вплинути на письменника. Про цей факт говорить і О. Гордєєва у своєму дисертаційному дослідженні, коли підкреслює, що Драйзер «мав справу не стільки із самими працями Ніцше, скільки з різними антологіями, перекладами та інтерпретаціями його вчення» [3, с. 12]. Отже, у концепції Драйзера знайшли відображення як справжні ідеї філософа, так і певні супутні епосі трансформації теорії Ніцше.

Життя, згідно з Ніцше, – це воля до влади. Все у житті підпорядковане одному: волі до влади. Мати прагнення, цілі, наміри, волю взагалі, це те саме, що бажати стати сильнішим, бажання зростання, яким би не було це зростання – це і бажання засобів для досягнення головної мети. Так, каупервудівське прагнення багатства означало прагнення могутності і влади. Це розумів як Каупервуд, так і сам Драйзер, коли розмірковував про сутність фінансового благополуччя в одному з авторських відступів у «Фінансисті»: «Є

мало людей, які розуміють, що таке фінансова могутність. Мало хто відчуває, що означає тримати в руках владу над багатством інших, володіти тим, що є джерелом життя суспільства і засобом обміну. Але ті, хто зрозумів це, прагнуть багатства не заради його самого. Зазвичай люди дивляться на гроші як засіб забезпечити собі відомі життєві зручності, але для фінансиста гроші – це засіб контролю над розподілом благ, засіб для досягнення пошани, могутності, влади. Саме так, на відміну від Стінера, ставився до грошей Каупервуд» [9, с. 218].

Задоволення і невдоволення у вченні Ніцше – явища, що супроводжують волю влади. Незадоволення діє як нове збудження волі до влади. Джерелом задоволення стає те, що воля прагне перемагати над тим, що стає перешкодою на шляху задоволення бажань особистості. Людина не ухиляється від невдоволення, навпаки, вона постійно його потребує.

Каупервуд «любив життя з усіма його труднощами й ускладненнями, можливо, найдовше любив саме ці труднощі й ускладнення» [9, с. 84]. Ще одна перешкода сприймалася ним як бар'єр, який потрібно подолати. Саме невдачі ставали тими факторами, які змушували фінансиста вигадувати все більш витончені шляхи збагачення та спокуси жінок. Як тільки він домагався прихильності потрібної йому особи, він відразу ж втрачав до неї інтерес, як у бізнесі, так і в особистих стосунках. Тюремне ув'язнення і вигнання з Чикаго неспроможні зламати волю Каупервуда, ці перешкоди лише допомагають йому зійти на більш високий рівень і стверджувати свою волю влади на новій арені.

Концепція «волі до влади» пов'язана з індивідуалістичними поглядами Ніцше. Драйзер також називав себе «невиправним індивідуалістом» [23]. Головний герой *«Трилогії бажання»* також «індивідуаліст до мозку кісток, який не бажає рахуватися ні з ким і ні з чим» [9, с. 24]. Однак письменник поступово приходить до розуміння негативних сторін індивідуалізму його героя: «якийсь воістину невгамовний індивідуалізм» відштовхнув «від нього чимало корисних людей, які, мабуть, могли б стати його друзями» [7, с. 4]. Каупервуд так і не зміг завести дружні стосунки. Із людьми менш сильними і менш діловими він не бажав мати справи, тому що вважав це «безглуздим самоприниженням», а з людьми сильними не міг

потоваришувати, бо кожна із них була таким самим, як сам Каупервуд, – зятим індивідуалістом, який не терпить конкуренції.

Фінансист Каупервуд відповідає поглядам Ніцше, коли стверджує, що у світі ніколи не переведуться значні особистості, які роблять те, що їх спонукають робити власні інстинкти. В очах Береніс Флемінг Каупервуд «помалу ... перетворився ... на істоту майже легендарну, набуваючи рис чи то людини, чи то напівбога» [7, с. 65]. У романі «Титан» є навіть розділ XX із промовистою назвою «Людина та надлюдина». У цьому розділі розповідається про розмову Каупервуда з Гарольдом Сольбергом, чию дружину фінансист спокусив. Коли про це стає відомо, Каупервуд легко залякує цього художника, що не відбувся. Сольберг погоджується взяти п'ять тисяч доларів за своє мовчання та йде [8, с. 163].

Отже, очевидним є те, що Драйзер бачив як користь, що приносить діяльність сильних світу цього, так і шкоду, пов'язану із їх жорстокістю та байдужістю. Письменник вважав, що дії «надлюдини» можуть бути певною мірою виправдані, бо, згідно з його механістичними поглядами, сильні – лише інструмент у руках Творчої Сили. «Надлюдина» є лише виразом різноманітності буття. За законом контрасту дії «надлюдини» наптовхуються на протидію величезної кількості людей, які значно слабші за неї окремо, але сильніші разом. Закон неминучої рівноваги нікому не дає зберігати владу вічно, навіть сильній надлюдині. У суспільстві завжди існує рівновага між сильними та слабкими, і навіть сила Каупервуда – ніщо у порівнянні із силою незворотності закону зміни. «Сила життя» здійснює за допомогою фінансиста свої завдання, але коли його влада досягає критичної межі, перехід за яку загрожує руйнуванням суспільства, він неминуче зазнає поразки, бо люди в масі своїй незмірно сильніші за «надлюдину».

Згідно з Ніцше, «хотіти звільняє, бо хотіти означає бачити...» [16, т. 2, с. 149]. Проте, вчення Заратустри говорить: «Творця ненавидять вони найбільше: того, хто розбиває скрижалі і старі цінності, руйнівника, – кого вони називають злочинцем. Бо добрі – що неспроможні бачити: завжди початок кінця – вони розпинають того, хто пише нові цінності, на нових скрижалях...» [там же, с. 154]. Драйзер певною мірою виправдовує свого героя-надлюдину, хто є для нього вісником прогресу, сприяє покращенню тих систем, із якими він

працює, модернізує їх, дивиться у майбутнє. Його діяльність у цьому ключі можна назвати творчою. З одного боку, його сприймали як афериста та необтяжену моральними нормами людину, а з іншого, поважали за ділову хватку та здатність ефективно реорганізувати виробництво. Він, за зауваженням Драйзера, «поставив на ноги транспорт у Чикаго і пропрацював у цій сфері понад двадцять п'ять років» [7, с. 89], отже, був професіоналом у цій справі. Ми погоджуємося з думкою І. Анісімова, що «ставлення письменника до Каупервуда двояке: з одного боку він бачить у ньому типові риси капіталістичного хижака, з іншого – Каупервуд ... приваблює симпатію автора як свого роду руйнівник засад», у тому числі і регресивних засад традиційного ставлення до промислової справи багатьох власників тієї чи іншої власності [1, с. 173].

Проблема впливу теорії індивідуалізму на особистість американця, розглянута Драйзером у «Трилогії бажання» на прикладі образу Френка Каупервуда, мала не лише ніцшеанське коріння. Біографи та дослідники творчості письменника відзначають, що на світогляд Драйзера могло вплинути і вчення Ральфа Волдо Емерсона про «довіру до себе», яке було однією з філософських доктрин, що лежали в основі американського індивідуалізму як суспільного явища, властивого американській самосвідомості. Так, Ф. Матіссен (*Francis Matthiessen*) стверджує, що митець був близький до трансценденталізму [21]. Багато ідей філософії трансценденталізму були дуже популярні в Америці в кінці ХІХ – початку ХХ ст. Є. Морозкіна зазначає, що вченням Генрі Девіда Торо (*Henry David Thoreau*) та Р.В. Емерсона цікавилися багато американських письменників-реалістів, серед яких називає імена М. Твена, Дж. Лондона і Т. Драйзера [14, с. 26]. Окремі аспекти філософії трансценденталізму вплинули на світогляд цих письменників.

Утопічна мрія трансценденталістів про цілісність особистості, виражена у головному принципі «довіри себе», багато в чому виявилася хибною. Але саме вона вплинула на думку людей, що населяли велику територію Сполучених Штатів. Саме процес руйнування споконвічних людських цінностей під впливом цієї індивідуалістичної концепції і є одним із найважливіших аспектів дослідження у «Трилогії бажання». І хоча у своїй основі принцип «довіри до себе» суперечив

детерміністській концепції про повну безпорадність людини перед Силою Життя, з точки зору Драйзера, деякі аспекти цієї філософської доктрини знайшли, на наш погляд, відображення у творчості та світогляді автора *«Трилогії бажання»*. Вважаємо, буде доцільним розглянути точки дотику індивідуалістичної концепції Емерсона й еклектичної за своєю природою філософської системи «невиправного індивідуаліста» Драйзера.

Ідеї індивідуалізму мають своє коріння у просвітницькій традиції. Так, Емерсон звеличує людину як найвищу з існуючих у світі цінностей: «Будь-яка істинна людина є причиною всього суцього, втілює в собі цілу країну, ціле століття...» [20, с. 19]. Драйзер погоджується із цим постулатом Емерсона, ставлячи саме людину в центр своєї філософської системи. Однак далі Емерсон зазначає, що людина не «раб Божий», не жалюгідна зброя в руках вищих сил, а самостійна та самодостатня особистість, здатна самостійно визначати свою долю, що докорінно суперечить ідеї Драйзера про невідворотність фатуму, про неможливість протистояння людини та Вищої Сили. Емерсон бачить не тільки позитивні риси в ідеальній людині Нового часу, що самостійно визначає власну долю: «істинно освічена, культурна людина соромиться своєї власності, поважаючи в собі людську особистість, а не власника» [20, с. 26]. У цьому ракурсі Емерсон є одним із вчителів Драйзера у розгляді проблеми особистості.

Індивідуалізм Емерсона наочно продемонстрував дві протилежні потенційні можливості: з одного боку, це «індивідуалізм шляхетної від природи особистості, піднесеної, освіченої, культурної – це ідеальний варіант. Йому протистоїть реальний варіант, який закономірно породжується справжнім життям, буржуазним суспільним укладом» [15, с. 110]. Драйзер, у свою чергу, не заперечував позитивних сторін індивідуалізму, але вважав, що він зазнав «повного краху», відзначаючи, що «необхідним, бажаним або принаймні прийнятним є для нас не крайній індивідуалізм, а обмежена форма індивідуалізму, що гарантує, у межах можливого, всім право на життя, свободу і прагнення щастя, і навіть на справедливу частку у розподілі благ, здобутих у результаті спільної діяльності численних індивідуумів» [4, с. 210].

Таким чином, Теодор Драйзер показав у «Трилогії бажання» «надлюдину», чия філософія та діяльність відповідала уявленням Ніцше про сильну, видатну особистість, а також погляди самого письменника на сутність індивідуалістичної традиції в Америці кінця XIX – початку XX ст. Каупервуд створює не тільки статки, а й власну філософію, що робить його знедоленим і, зрештою, переможеним. Але він виконав і творчу функцію, залишивши по собі яскравий слід у свідомості людей, із якими зустрічався протягом життя.

Література

1. Анисимов И.И. Путь, проложенный Драйзером // *Анисимов И.И. Собрание сочинений в 3-х томах*. Москва : «Художественная литература», 1983–1985. Т. 2. 1984. 414 с.
2. Брукс В.В. Писатель и американская жизнь. В 2 томах. Москва : Прогресс, 1967–1971. Том 2. Избранные статьи. 1971. 256 с.
3. Гордеева Е.Ю. «Трилогия желания» Т. Драйзера (Философская концепция и авторская точка зрения) : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.05 / Нижегород. гос. ун-т им. Н. И. Лобачевского. Нижний Новгород, 1996. 244 с.
4. Драйзер Т. Жизнь, искусство и Америка. Статьи, интервью, письма. Сборник. Москва : Радуга, 1988. 416 с.
5. Драйзер Т. Очерки и рассказы. Москва : Государственное издательство Художественной литературы, 1950. 216 с.
6. Драйзер Т. Преступность и ее корни. *Жизнь, искусство и Америка. Статьи, интервью, письма. Сборник*. Москва : Радуга, 1988. С. 116–129.
7. Драйзер Т. Стоик. Оплот. Романы. Трилогия желания / Сост., автор послесловия Ю. В. Ковалев. Ленинград : Лениздат, 1989. 671 с.
8. Драйзер Т. Титан. Ленинград : Лениздат, 1988. 573 с.
9. Драйзер Т. Финансист. Ленинград : Лениздат, 1987. 558 с.
10. Засурский Я.Н. Американская литература XX века. Некоторые аспекты литературного процесса. Москва : Изд-во Москов. универ., 1966. 434 с.
11. Ковалев Ю.В. Теодор Драйзер «открывает Америку» // *Драйзер Т. Финансист*. Ленинград : Лениздат, 1987. С. 542–556.

12. Ковалев Ю.В. Финал // *Драйзер Т. Стоик. Оплот. Романы.* Ленинград : Лениздат, 1989. С. 652–670.
13. Литературная история США. В 3 т. / Под ред. Р. Спиллера, У. Торпа, Т. Н. Джонсона, Г. С. Кэнби. Москва : Прогресс, 1977–1979. Т. 3. 1979. 648 с.
14. Морозкина Е.А. Творчество Теодора Драйзера и литературное развитие США на рубеже XIX-XX веков. Уфа : Издательство Башкирского университета, 1994. 160 с.
15. Морозова Т.Л. Литература США XX века : основные тенденции развития. *Романтические традиции американской литературы XIX века и современность.* Москва : Издательство «Наука», 1982. 351 с.
16. Ницше Ф. Сочинения в 2-х т. / Сост., ред. и автор примечаний К. А. Свасьян. Москва : Мысль, 1990. Т. 2. 829 с.
17. Уоррен Р.П. Вестники бедствий : писатели и американская мечта. *Писатели США о литературе.* В 2 т. Москва : Прогресс, 1982. Т. 2. С. 356–359.
18. Хренов Н.А. Парадоксы функционирования российской цивилизации сквозь призму субъекта исторического процесса (социально-психологический аспект). *Человек как субъект культуры* / Отв. ред. Э. В. Сайко. Москва : Наука, 2002. 445 с.
19. Человек как субъект культуры / Отв. ред. Э. В. Сайко. Москва : Наука, 2002. 445 с.
20. Emerson R.W. The Complete Prose Works of Ralph Waldo Emerson / 5th Edition. New York : Kessinger Publishing LLC, 2006. 676 p.
21. Mattiessen F. O. Theodore Dreiser. New York : William Sloane Associates, 1951. 267 p.
22. Parvulescu N. Compendium of north-american literature in thirty-two episodes. Bucuresti, 2003.
23. Wadlington W. Pathos and Dreiser // *Pizer D. Critical Essays on Theodore Dreiser.* Boston, Mass. : G.K. Hall, 1981. 343 p.